

Uns i uns set mil governamentals, però, nosaltres, pensem que són molts mils malgrat l'espectacle bèl·lic que ens fa imaginar l'escena. I perquè sembla irrisori les baixes que confessen—menys de cinquanta per bàndol—, considerant àdhuc el temps breu que va durar la topada.

El resultat, insòlit i sorprenent, va tombar a favor dels carlins. Els governamentals, es van veure obligats a retirar-se. Ni Martínez Campos, apostat a les afores de la vila amb dos mil homes, va poder-ho evitar.

L'epitafi de Santa Margarida

En aquelles hores incertes, a Ridaura, Francesc Savalls, decebut dels resultats de l'operació, anava preparant l'equipatge per a encaminar-se a Ripoll. Hauria estat imprudent posar-se a l'abast de la seva ira; l'expressió grassa i la blasfèmia refulada, espetegaria feréstega i escruixidora.

Ja renunciava a la recuperació d'Olot i, sembla, com tenia per costum, hauria marxat abans sense donar explicacions a ningú. Va aturar-lo la vanitat personal i la confiança posada en els seus homes, impacient per a saber el desenllaç concret de la batalla. Sobretot, interessat pel regres o les notícies dels voluntaris que lluitaven per la zona de Bianya o rondaven pels emboscaments de Castellar de la Muntanya.

Havia ordenat impedir l'apostament dels governamentals a Castelfollit de la Roca, perquè amb una mica de sort podria seguir dominant la contrada i vetllar l'oportunitat per a caure novament damunt d'Olot. Però aquells voluntaris tampoc van ésser afortunats en llur comesa; molts foren interceptats per les companyies divisionàries de Martínez Campos i cap no va poder evitar que s'enfortissin en els parapets del poble encinglerat ran del basalt.

Dos olotins—en Bolós i un tal Espelt—, bregaven allistats en un dels escamots. Quan van tenir coneixement de la duresa dels combats, feien un bufet i men-

Santa Margarida de Bianya

javen un bocí, instal·lats a la rectoria de Castellar de la Muntanya. El senyor rector i la majordona, distribuïren pa amb botifarra i cansalada, i el porró, amb vinet de celebrar, per a remullar les dents. Sobtadament els va alertar el retrunyir paorós de l'artilleria enemiga i el foguejament dels fusells que, a intervals, tallava el silenci espectral que flota en aquelles altures.

Arriscant-se molt, van davallar per la carena de Malforat i Vivers o El Canadell, resseguint els viaranys més extraviats de Capsec i enfonsant-se pels escorrancs

Els carlins d'Olot (any 1927), van homenatjar als herois d'aquesta topada. «La joventut tradicionalista, d'Olot i sa comarca, a els màrtirs i herois de la tradició que reposen en aquest lloc sagrat. Olot, festa dels Màrtirs, 1927».

(Fotes de l'autor)

embardissats, apropant-se a l'Hostal Nou. A La Riba—la magnífica pairalia de la vall de Bianya—, la tropa governamental havia sorprès el comandant Vilahur i, amb els seus homes, havia hagut d'escapar-se a corre-cuita per no ésser capturats. Plegats, van atrinxerar-se darrera marges i murs termenals d'hortos i masos, plantant cara a l'enemic.

Encara que fos una acció esporàdica i la superioritat dels regulars manifesta, els carlins es mantindrien fermes, atacant amb braó i disciplina. En canvi els governamentals, que no acabaven d'entendre llur desfici bèl·licós, disparaven més aviat perplexos i desorientats. El toc incessant del corneta, era com un cuc que escurrava famolenc llurs oïdes, eixordats per les descàrregues. Fou tant el destarotament alfoní, com suïcida l'empenta dels facciosos. Disposant els governamentals d'elements per a esclafar-los, no van tenir altre remei que retirar-se amb la por enganxada a la sola de les sabates. Més esverats, que no pas avergonyits.

Tampoc no entendrien mai perquè, un moment donat, el corneta carlí havia deixat de tocar. Una bala perduda, disparada sense destí—quan la brega es decidia—, va esbotzar-li el cap o esqueixar-li el pit. Després, el dol, els deixaria abatuts i consternats. El vailet—tenia quinze anys!—, amb el seu clam sonor havia enverinat la batalla i amb el triomf inesperat jeia consecant-se en un basal de sang. Encara que el sacrifici semblés innecessari o balder per l'adveniment de la Causa perduda, la seva generositat esdevenia símbol immortalitzant la gesta.

Dispersat l'enemic, en Bolós i els companys d'armes sobrevivents, van traslladar els cadàvers al cementiri de Santa Margarida de Bianya per a practicar-los les exèquies breus que permetien les circumstàncies.

Encara avui és un cementiri florit, esbatanat a llevant i l'amanyaga aquesta solitud que respira la mort amb la seva serenor implacable. Com una remembrança d'aquesta acció de guerra, els carlins d'Olot, l'any 1927, van dedicar-los un homenatge fervorós. Fou una mena